

Taip ilgai gyvenantis tarp buriuotojų žmogus kaip aš, gali papasakoti nemažai įdomybių. Visa, ką čia užrašiau, yra paremta ilgamete praktika bei sava logika, nors gali skambėti kiek neįprastai... Taigi, apie nerašytas taisykles.

Lino Levicko nuotrauka

JURA

Užrašyta Artūro Dovydeno

NERAŠYTOS TAISYKLĖS

ARBA BŪTI IR NEĮTIKĖTINI DALYKAI, VYKSTANTYS BURLAIVIUOSE

Nekviestu svečiu nesidžiaujama

Paskambinę į duris ir joms atsidarius nemanote, kad draugas galėtų jus palikti stovėti už durų. Laive taip atsitinka, ir niekas neįsižeidžia, jei pasiūloma užėiti vėliau. Juk laivas – kaip vieno kambario butas ir dar blogiau. Jame koridorius, svetainė, virtuvė ir miegamasis – vienoje erdvėje. Joje saviškai gyvena, ūkininkauja, kartais nori pabūti vieni. Taigi, visada reikia paklausti leidimo lipti į jachtą. Patys tuo metu geriau likite krante, nes jachtos denis – privati teritorija. Jei šeimininko nematote, bet žinote jį esant laive, pabelskite į burlaivio korpusą. Neįpatartina šaukti šeimininko vardu.

Magiški veiksmai ir draudimai

Nuo neatmenamų laikų, tokių senų, kad niekas vienareikšmiškai neatsimena kodėl, buriniuose laivuose draudžiama švilpauti. Manau, šis draudimas galėjo būti susijęs su baime iššaukti viesulą. Švilpauti ant denio turi teisę tik apiplaukę buriuotojų siaubą – Horno ragą, ir tik jiems leidžiama kairėje ausyje nešioti apvalų auskarą. Deja, daugelis ženklų praranda savo pirmąpra-

Lino Levicko nuotrauka

dę reikšmę. Nūdien galima sutikti „apiplaukusius“ Horno ragą ir nosimi, ir bamba.

Buriuotojams labai svarbus vėjas. Yra keistas būdas iššaukti vėją (bet ne viesulą). Jauniausias įgulos narys, geriausiai junga, turi švelniai kutenti stiebo apačią. Aš pats buvau ludininku tokio raganavimo ir galiu patvirtinti, kad tai veiksminga. Po štiliaus papučia vėjelis. O dabar rimtai. Vėjas, pasirodo, labai įžeidus dievaitis, ir kuo stipresnis, tuo labiau pyksta. Jei meti į jį kokią šiukšlę, sviedžia tą pačią šiukšlę atgal. Ir taiko visada į veidą.

Buriuotojų meteorologija

Prieš daugelį metų saulėtą dieną vienas buriuotojas pažvelgė į žydrą dangų ir tarė: „Rytoj bus blogas oras.“ Paklaustas, kodėl taip mano, jis parodė į permatomus plunksninius debesis, išbraižiusius dangaus aukštybę – jie yra tikras oro pasikeitimo ženklas. Šis pamokymas ne kartą užtarnavo man pranašo aureolę, nes tokie debesyms niekada „nemeluoja“. Beveik visiems žinoma, kad besileidžianti raudona saulė pranašauja vėjutą dieną, kad pagal varlių kvarkimą, pagal tai, kaip krenta lietaus lašai arba kaip puola mašalai, galima nuspėti škvalą, audrą, štilį, brizą. Bet tai jau kvepia mokslu, o ne magija. Iš magiškų dalykų dar galėčiau paminėti unikalią buriuotojų savybę nustatyti, iš kur pučia vėjas ir kaip pasikeis jo kryptis, bet išduoti to negaliu, nes dar atsiras gudresnių už mane patį.

Kodėl kai kuriuos buriuotojus vadina kapitonais

Reikalas paprastas. Tai kvalifikacijos laipsnis. Norintieji plaukoti laivu turi gauti licenciją, išduodamą po specialių apmokymų išlaikius egzaminus. Yra keturių lygių licencijos. Aukštesnio laipsnio licenciją galima gauti praėjus ne mažiau kaip dvejiems metams, nuplaukus jachta tam tikrą atstumą. Taigi, aukščiausią kapitono licenciją turintis buriuotojas yra įvairiose situacijose patikrintas žmogus. Net ir mažiausiais intervalais perlaikydamas kvalifikacinius egzaminus kapitonas turi šešerių metų aktyvaus buriavimo patirtį, jį pažįsta visi buriuotojų visuomenės nariai. Toks žmogus būna išlaikęs ne tik žinių, bet ir etikos bei sąžiningumo testą – tik tada kapitonas gerbiamas, juo gali pasitikėti ne tik buriuotojai.

Iškote laive?

Nėra jokių taisyklių, kaip komanda privalo valgyti. Ji tai daro bet kur, bet kada, nesvarbu, ar jachta plaukia, ar stovi. Galima valgyti iš karto, kai tik pajuntate alkį (labai liberalu), bet yra taisyklė pirmiausiai užkąsti pasiūlyti kapitonui (jis savotiškas stabas laive). Jūrininkai juokauja: „Kapitonas – tai būtinas blogis laive (be jo negalima išplaukti iš

uosto, reikia aplink jį šokinėti ir vykdyti jo paliepiamus), o geriausias kapitonas – miegantis“. Tik naujokas gali būti nemandagus. Žinokite, kad naujas žmogus visada stebimas. Niekas neegzaminuos, patyręs Jūs ar ne – Jūsų klaidos pačios tai greitai atskleis. Taigi, laivo kapitonas gali atsisakyti – jis pasistiprins vėliau, o Jūs geriau užkandžiaukite laivo viduje, nes maistas vėjyje atšąla nė nespėjus įpusėti valgyti. Riebūs patiekalai ypač greitai tampa visiškai nevertotini.

Kankina jūros liga?

Ima miegas, nesinori valgyti, bloga? Nenusiminkite, ši liga iškart praeina – išlipus į krantą. Kita vertus ji praeina ir savaime – po vienos valandos arba po trijų parų, nelygu kaip banguoja jūra ir kaip jūsų organizmas adaptuojasi supant. Tik nedaugelis žmonių neserga jūros liga. Buriuotojai kenčia nuo jos taip pat, kaip ir kranto žmonės. Taigi, kas padeda? Patartina eiti miegoti arba bent atsigulti, tik ne laivo priekyje – ten supa labiausiai. Geriausia vieta – gultas (tik ne kapitonai!) laivo užpakalinėje dalyje. Jeigu daug vemiate, svarbu, kad jūsų skrandis nebūtų tuščias. Atokvėpio akimirkomis gerkite gryną vandenį. Kai kuriems padeda suvalgytas obuolys. Dantų valymas mėtine pasta irgi gaivina. Stenkitės ką nors veikti gryname ore kokpite¹. Žvalgykitės po tolius, nekoncentruokite žvilgsnio į monotoniškas bangas. Yra specialių tablečių nuo nemalonių jūrligės pojūčių, bet yra ir kitas patikrintas, tikrai veiksmingas būdas – išgerkite 50 gramų degtinės su maitais juodaisiais pipirais 10–15 minučių prieš patenkant į jūros bangavimą. Alkoholis laivuose vartojamas tradiciškai, burnelė prieš išplaukiant yra dalis ritualo. Na o pats patikimiausias vaistas, žinoma, – niekada neplaukti laivu.

Kaip buriuotojai „šeria žuvis“

Buriavimas neturi nieko bendro su karpinių pilnais tvenkiniais, tačiau galima išgirsti posakį „einu šerti žuvų“. Lietuviškai – vėmti. Tai jūros liga verčia atiduoti duoklę žuvisms. Nežinantiems: jei taip atsitiko, nesistenkite būti viduje iki paskutinio momento, išlipkite į denį. Nevėmkite jachtos kajutėje ant grindelių, po kuriomis yra triumas – jo turinys gali ilgą laiką gadinti gaivų orą visiems įgulos nariams. Nesigėdinkite „šerti žuvų“ ir tuo pačiu metu dejuoti. Jei tik tai palengvina jums šį procesą – pirmyn. Niekas iš jūsų nesijuoks ir ateityje nekomentuos. Nesislapstykite. Laivo kapitonas ir vairininkas turi visada gerai matyti denyje esančius žmones – tai jų pareiga. Geriausia tai daryti pusiau išlindus iš kajutės tiesiai ant kokpito grindelių arba ant pavėjinio denio atsiklaupus ant kokpito suolelio, tik ne prieš vėją ir ne ant virvių, ne staciomis ar persisvėrus per bortą. Jei jūsų duoklės žuvisms bangos nenori nuplauti, pa-

Lino Levicko nuotrauka

semkite kibiro vandens ir nupilkite denį ar kokpito grindes. Nelaukite, kol tai padarys už jus kiti.

Kibiras. Mokomoji priemonė ar išbandymas?

Daug paprastų dalykų jūroje tenka mokytis iš naujo. Nesistebėkite – pasemti už borto vandens jums pasiseks ne iš pirmo karto. Prie metamo kibiro kraštų būna tvirtai pririšta virvelė – jos negalima paleisti išmetus indą į vandenį. Prisipildęs vandens kibiras virsta inkaru ir gali jus taip truktelėti, kad neteksite pusiausvyros, paleisite laimikį ar net susižalosite ranką. Kibirą reikia mesti truputį į viršų laivo judėjimo kryptimi, t.y. į priekį. Jis ore turi apsiversti ir „gerkle“ įkristi į vandenį. Kai tik susilygins su jumis – traukite. Galite traukti anksčiau, bet jokių būdu ne

Gedimino Butkaus nuotrauka

Arūno Burkšo nuotrauka

Budėjimai

Net jeigu nėra buriniuose laivuose mirtimi besivaduojančių įgulos narių, buriuotojai būdi laive nuolat. Kaip tikros slaugės jie keičiasi kas 4 valandas. Jei pakanka žmonių, keičiasi trys grupelės po du: keturias valandas vairuoja, keturias valandas padedi kitai grupei, po to keturias valandas miegi. Nespėjai užmigti – tavo problema. Po keturių valandų privalai vėl vairuoti, vėliau virti valgyti ir padėti iš guolio išsiritusiems prie vairo, tada vėl keturias valandas miegoti.

Varpelis. Ir kam jis skamba?

Pasiūlymas prisipilti taurelę pačiam gali kelti įtarimą, jog esi negerbiamas, bet buriuotojai puotaudami alkoholio įsipila patys. Pylei kaimynui – turėsi pats išgerti. Kiekvienas pats atsako už tai, kiek išgėrė. Dažniausiai geriama iš vienos taurelės. Atsisakyti gerti apėjus “ratui” – priimtinas dalykas. Galima sutikti gerti po kito “rato”. Išgėrus taurelę (arba ne), ją reikia pastatyti tuščią priešais kaimyną. Butelį visada reikia užsukti (laivai siūbuoja). Vieta, kur stovi tuščia taurelė rodo plepiausiajį, mat geroje kompanijoje jau po pirmo ar antro “rato” pradedama pasakoti įvairiausias istorijas ir nuotykius. Vieni nori papasakoti savo istoriją, kiti nori jos klausytis, tretis – dar išgerti. Norintis išgerti gali paraginti skambindamas varpeliu. Toks noras būna tuoj pat patenkiamas. Taigi, nenusigąskite, jei laive suskambo varpelis, tačiau būkit budrūs – jis gali skambėti jums.

Ar gali pririštas žmogus gaminti valgi?

Maisto gaminimas plaukiant – ne visai paprastas užsiėmimas. Jachta visada plaukia pasvirusi (kartais net iki 30 laipsnių kampu), reikia stovėti palinkusiam prieš vėją, be to, dar mėto į priekį ir atgal. Pažinčiau tik vieną žmogų, kuris sugebėdavo tokiomis sąlygomis sutrinti bulves, smulkiai supjaustyti daržoves. Dažniausiai gaminamas paprasčiausiai paruošiamas maistas: verdami makaronai, kruopos, bulvės, konservuotos arba sausos sriubos, kepami kiaušiniai su lašinukais, dešrelės. Visa tai ruošama ant specialios pakabinamos viryklės, svyruojančios ant išilginio jachtos ašiai kardano. Viryklės būna dujinės, žibalinės arba spiritinės. Pastarosios yra paprasčiausios konstrukcijos, jos patikimos, saugios, bekvapės. Gerose jūrinėse jachtose prie viryklės būna specialūs diržai, kuriais galima prisirišti per juosmenį, kad neprarastum pusiausvyros –

pakanka tvirtai atsistoti ant grindelių ir atsiremti į įtemptus diržus.

Apsirengimas. Žieminiai drabužiai vasarą

Nusprendę plaukti jachta ilgiau nei parą, net pačiu karščiausiu metų laiku pasiimkite šiltus drabužius. Jei neturite buriuotojo drabužių, slidinėjimo kostiumas yra pati tinkamiausia apranga naktį. Pirštinės ir šalikas taip pat reikalingi, jau nekalbant apie neprapučiamą kepurę (tinka ir prapučiama, jei turite kapišoną). Net svilinant karštai vasaros saulei žvarbus ir drėgnas jūros vėjas priverčia apsirengti net ir labiausiai sušilusius, juolab naktį arba paryčių metą, kai dvi valandos prieš saulės pakilimą oro temperatūra pasiekia žemiausią paros ribą. Būtiniausias dalykas – turėti sausų apatinių drabužių. Šiltai apsirengus ir nuoširdžiai padirbėjus su burėmis, apatinius drabužius galima gręžti – tokie jie būna šlapi. Jei su tokiais sėdėsite šaltyje, ruoškitės krante registruotis pas inkstų gydytoją.

Apavas. Ir vėl viskas ne taip

Jei neturite tikrų buriuotojo batų, tiks sportiniai bateliai, tačiau reikia turėti ir guminius batus. Ypač lyjant lietui ar siaučiant audrai. Geri guminiai aukštais aulais batai nėra juodi ir netepa denio juodais dryžiais. Aulai neturi spausti blauzdų (jį juos turi tilpti apatinės kelnės), bet neturi būti ir per daug platūs, ant jų turi laisvai užėti slidinėjimo kostiumo kelnės, kad užtiškęs vanduo nepakliūtų į vidų. Pats svarbiausias dalykas – apavas turi būti lengvai nusiaunamas. Jei įkrisite į vandenį – tai gali tapti gyvenimo ar mirties klausimu. Staiga tapus plaukiku, batai prilįgsta svarsčiams – žudikams, traukiantiems į dugną – juos reikia nusiauti kuo greičiau.

Kur miegoti?

Būtinai pasiimkite miegmaišį. Geriausiai pūkinį – jis lengvas, šiltas, užima mažai vietos. Miegmaišį laikykite maišelyje visada, kai jo nenaudojate. Gerai padėtas jis nenukris, nesušlaps, išliks švarus. Patogiausia miegoti šalia pavėjinio borto laivo paskuigalio gulite, nes žemės gravitacijos jėga nemeta iš gulito. Jei tenka miegoti kitoje pusėje – ne bėda. Jachtose prie gulito kraštų būna pritaisyta medžiaginė juosta, kuri atsigulus į gultą prisegama prie jachtos korpuso sienelių – miegate tarsi hamake. Neperkaisite ir geriau pailsėsite miegodami kuo mažiau apsirengę. Būtinai turėkite su savimi pagalvę. Laivuose nėra įprasto viešbučių komforto, tokio kaip patalynė, pagalvės, rankšluosčiai, muilas ir pan.

¹ Kokpitas – užpakalinė laivo dalis komandai sėdėti

vėliau. Kibirą meskite iš pavėjinio borto (arčiau vandens). Bortas, iš kurio pusės pučia vėjas, yra daugiau iškilęs virš vandens, todėl kibirą daug sunkiau iškelti, o per kraštus šliūkštelėjusį vandenį vėjas nublošką jums į veidą.

Ritualinės tradicijos

Senio (kituose kraštuose jį vadina Nep-tūnu) pamaloninimas yra pirmas ritualas išplaukiant į jūrą. Prieš praeinant pro uosto vartus kapitonas privalo “įpilti” Seniui – šliūkštelėti alkoholio už borto. Taip tikimasi užsitarnauti jūrų valdovo malonę visos kelionės metu. Kai jūra pasišaušia, pradedama bambėti, kad kapitonas per daug “įpylė”, kai jūra nurimsta – kad per mažai.

Kas yra buvęs Nidoje, prisimena bronzinę mergaitės skulptūrėlę prie “Jūratės” viešbučio. Kuršių marių regatos metu “įdegusios” mergaitės krūtinė žėri naujos bronzos spindesiu. Tai įšventinimo į buriuotojus ritualo rezultatas, nes naujokai naktimis šveičia skulptūrėlę.

Niekad nemačiau buriuotojų, net ir labai susipykusių, mušantis, bet įmesti prasikaltusį varžybų teisėją į marių vandenį su visomis metalu blizgančiomis sagomis – pasitaiko.